

POSTANOWIENIE

Dnia 10 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski (przewodniczący)

SSN Krzysztof Rączka (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania T. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Jaśle

o rentę socjalną,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 kwietnia 2024 r.,

zażalenia organu rentowego na wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie
z dnia 18 lipca 2023 r., sygn. akt III AUa 849/22,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów postępowania
zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, wyrokiem z 18 lipca 2023 r., sygn. akt III AUa 849/22, na skutek apelacji odwołującego się T. S., uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Krośnie z 13 lipca 2022 r., sygn. akt IV U-upr 880/21 i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

Oddział w Jaśle celem umorzenia postępowania wobec śmierci ubezpieczonego T.S.

Wyrokiem z 13 lipca 2022 r., sygn. IV U-upr. 880/21 Sąd Okręgowy w Krośnie oddalił odwołanie wnioskodawcy T. S. od decyzji ZUS oddział w Jaśle z 4 listopada 2021 r., znak: [...], odmawiającej mu prawa do renty socjalnej. Po doręczeniu odpisu wyroku, wnioskodawca wystąpił o jego uzasadnienie oraz ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Postanowieniem z 1 września 2022 r. Sąd Okręgowy uwzględnił w/w wniosek, zaś pełnomocnikiem z urzędu dla wnioskodawcy został ustanowiony r. pr. T. F., który działając w jego imieniu sporządził apelację.

W piśmie procesowym z 25 maja 2023 r. pełnomocnik z urzędu wniósł o umorzenie postępowania w sprawie w związku ze śmiercią wnioskodawcy oraz zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Do pisma dołączył akt zgonu [...], z którego wynika, że T. S. zmarł w dniu [...] marca 2023 r. jako kawaler.

Sąd Apelacyjny wskazał, że w pierwszej kolejności zauważyć należy, że objęte zakresem zaskarżenia roszczenie wnioskodawcy (o ustalenie prawa do renty socjalnej) ma charakter osobisty i nie jest dziedziczne (art. 922 § 2 k.c.). Niezależnie od tego, że nie może też przejść na inną osobę jako niezrealizowane świadczenie w trybie art. 136 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2023 r., poz. 1251), ponieważ ustawa z 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. z 2022 r., poz. 240) w art. 15 wyłącza stosowanie tego przepisu w odniesieniu do tego świadczenia (jest finansowane z Funduszu Solidarnościowego, podczas gdy emerytury czy renty są finansowane ze składek ubezpieczeniowych). Takie też stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 3 marca 2015 r., I BU 6/14, stwierdzając, że ustawodawca nie przewidział możliwości przejścia uprawnień do renty socjalnej na inne osoby, w tym następstwa prawnego w przypadku niezrealizowania wypłaty tego świadczenia z uwagi na śmierć osoby uprawnionej. Wobec więc bezsukcesyjnej utraty zdolności sądowej przez wnioskodawcę w postępowaniu odwoławczym merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy (w zakresie objętym apelacją) stało się bezprzedmiotowe, a postępowanie w sprawie wniosku o ustalenie prawa do renty socjalnej powinno ulec

umorzeniu w całości, co w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych odnosi się także do postępowania przed organem rentowym. W tym zaś zakresie jedynie właściwym do umorzenia postępowania - w trybie art. 105 § 1 k.p.a. - jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Jaśle.

Dlatego też, przesądzając tym sposobem, że spełnione zostały przesłanki z art. 386 § 3 k.p.c. Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, działając na podstawie art. 477^{14a} k.p.c. orzekł jak w pkt. I sentencji.

Zażalenie na powyższe postanowienie złożył organ rentowy, zaskarżając je w całości i zarzucając naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie art. 477^{14a} k.p.c. w zw. z art. 386 § 3 k.p.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie skutkujące uchynieniem wyroku Sądu Okręgowego w Krośnie z 13 lipca 2022 r., sygn. akt IV U - upr 880/21 i przekazaniem sprawy do rozpoznania ZUS Oddział w Jaśle celem umorzenia postępowania wobec śmierci ubezpieczonego T. S., w sytuacji gdy nie było podstaw do takiego rozstrzygnięcia, gdyż po pierwsze: nie została uchylona decyzja poprzedzająca wydanie wyroku przez Sąd pierwszej instancji, tj. decyzja z 4 listopada 2021 r. odmawiająca prawa do renty socjalnej, a po drugie: w czasie trwania postępowania administracyjnego ubezpieczony żył, a postępowanie było prowadzone prawidłowo.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie okazało się zasadne. Zgodnie z art. 386 § 3 k.p.c., jeżeli pozew ulega odrzuceniu albo zachodzi podstawa do umorzenia postępowania, sąd drugiej instancji uchyla wyrok oraz odrzuca pozew lub umarza postępowanie. Jak wynika z literalnej treści tego przepisu, to sąd drugiej instancji, po uchyleniu zaskarżonego wyroku sądu pierwszej instancji, ma wydać formalne rozstrzygnięcie o odrzuceniu pozwu lub też umorzeniu postępowania, nie ma potrzeby przekazywania sprawy do Sądu pierwszej instancji, a tym bardziej do organu rentowego. Zwłaszcza, że w momencie prowadzenia postępowania z zastosowaniem przepisów k.p.a. przez organ rentowy, odwołujący się żył i do momentu wydania zaskarżonej decyzji nie było podstaw do umorzenia postępowania przed organem rentowym. Fakt śmierci odwołującego się przed prawomocnym zakończeniem postępowania przed sądem

drugiej instancji rodzi, wobec niedopuszczalności sukcesji roszczeń odwołującego się, obowiązek sądu drugiej instancji sprowadzający się do wykonania dwóch czynności: 1. Uchylenia zaskarżonego wyroku; 2. Umorzenia postępowania.

Należy również przyznać rację organowi rentowemu, że nawet, gdyby podzielić argumentację Sądu drugiej instancji, to zaskarżony wyrok obarczony jest wadą, która powoduje niemożność jego wykonania, bowiem Sąd Apelacyjny nie uchylił zaskarżonej decyzji organu rentowego. Oznacza to, że postępowanie przed organem rentowym jest na ten moment formalnie zakończone decyzją zaskarżoną w niniejszej sprawie, zatem organ rentowy nie może umorzyć już zakończonego postępowania. Może to natomiast zrobić Sąd drugiej instancji na podstawie art. 386 § 3 w odniesieniu do postępowania sądowego zainicjowanego odwołaniem ubezpieczonego.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach orzeczono na podstawie art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[SOP]

[ał]